Talentia
Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry

LAUSUNTO

6.11.2024

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI VAMMAISPALVELULAIN JA SOSIAALIHUOLTOLAIN 4 §:N MUUTTAMISESTA

Yhdenvertainen soveltaminen on varmistettava

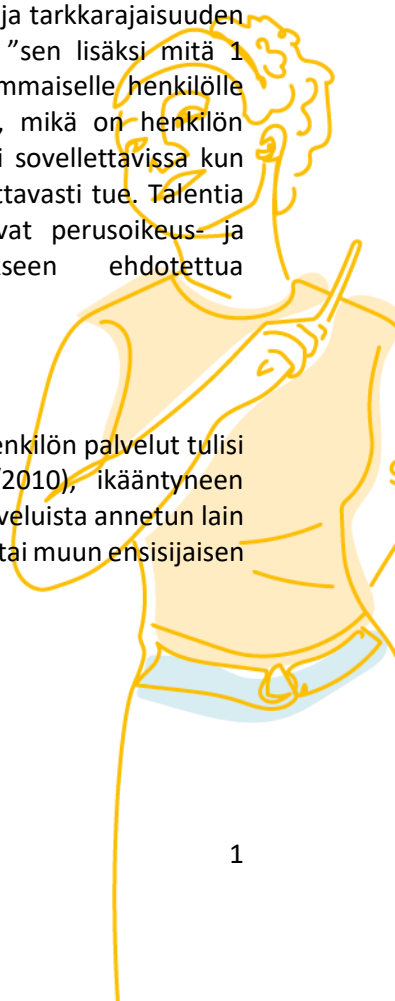
Talentia haluaa kiinnittää sosiaali- ja terveysvaliokunnan huomioita muutamiin vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain 4 §:n muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 122/224 vp) haasteisiin sen soveltamisen näkökulmista erityisesti sosiaalihuollon laillistettujen ammattihenkilöiden työhön sisältyvien palvelutarpeen arvioinnin, asiakassuunnitelmien laatimisen ja päätöksenteon osalta.

Henkilön elämänvaiheessa tavanomainen tarve on käsitteenä epätarkka ja tulkinnanvarainen

Talentia yhtyy perustuslakivaliokunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle antamassaan lausunnossaan (PeVL 44/ 2024 vp – HE 122/2024 vp) ilmaisemaan kantaan vammaispalvelulakiin ehdotetun 2 §:n 3 momentin epätäsmällisyydestä ja tarkkarajaisuuden puutteesta sekä täsmentämisen tarpeesta. Ehdotetussa muodossaan ”sen lisäksi mitä 1 momentissa säädetään, tämän lain mukaisia palveluja järjestetään vammaiselle henkilölle vain, jos hänen välttämätön avun ja tuen tarpeensa poikkeaa siitä, mikä on henkilön elämänvaiheessa tavanomainen tarve” ei säännös ole yhdenvertaisesti sovellettavissa kun otetaan huomioon lisäksi se, että perustelutkaan eivät soveltamista kattavasti tue. Talentia painottaa, että laillistetut sosiaalityöntekijät ja sosionomit tarvitsevat perusoikeus- ja ihmisoikeusherkässä vammaispalvelulain soveltamisessa tuekseen ehdotettua täsmällisempää sääntelyä.

Valtakunnallinen ohjeistus ja viranhaltijoiden koulutus tarvitaan

Ehdotetun vammaispalvelulain 2 §:n 2 momentin mukaan vammaisen henkilön palvelut tulisi järjestää ensisijaisesti sosiaalihuoltolain, terveydenhuoltolain (1326/2010), ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (980/2012), varhaiskasvatuslain (540/2018), perusopetuslain (628/1998) tai muun ensisijaisen lain perusteella.

Hallituksen esityksessä vammaispalvelulain 2 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan palvelujen järjestämisen ja palvelukokonaisuuksien toteuttamisen sekä palveluja koskevan päätöksenteon edellyttävän lisäksi lähes aina sosiaalihuoltolain ja terveydenhuoltolain sekä tarvittaessa myös muiden hallinnonalojen lainsäädännön huomioon ottavaa monialaista yhteistyötä ja monialaisen suunnitelman laatimista.

Monialainen yhteistyö sekä palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelman laatiminen vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisen välineinä edellyttävät muutoksia niin johtamiseen kuin työkäytäntöihin. Niitä tukemaan tarvitaan valtakunnallista ohjausta ja tukea. Talentia korostaa niin valtakunnallisten yhtenäisten soveltamisohjeiden välttämättömyyttä kuin vammaispalveluissa työskentelevien sosiaalityöntekijöiden ja sosionomien kouluttamista lain soveltamiseen. Lisäksi tarvitaan yhteistyökäytäntöjen kehittämistä niin hyvinvointialueilla kuin niiden ja kuntien välillä monialaisten ja -ammatillisten palvelutarpeen arviointien laatimiseksi vammaisten henkilöiden tarpeisiin vastaamiseksi. Uusi soveltamisala ei saa johtaa tilanteisiin, joissa asiakas ei saa tarpeitaan vastaavia palveluja tai jää pahimmillaan kokonaan niitä vaille.

Valtakunnallisilla soveltamisohjeilla on tarpeen tarkentaa myös asiakasmaksuista päättämisen vastuutahoja sekä erityishuollon antamista koskevan hakemuksen laatimista sosiaalihuollon tehtävänä tilanteissa, joissa asiakas ei hakemusta itse voi tehdä ja jos hänen edunvalvojansa siitä kieltäytyy.

Viranhaltijoiden työtä ohjaavat yhä useammin erilaiset hyvinvointialueiden asiakasohjausryhmät. Niiden toiminta on perusteltua silloin kun ne toimivat viranhaltijoiden tukena ja palveluiden yhteensovittamisessa. Talentia korostaa, että ohjaus ei voi olla sellaista, että se voi vaarantaa asiakkaiden välttämättömän huolenpidon tai muun perusoikeuden (ks. EOAK/2727/2024, 29.8.2024). Lisäksi päätöksenteko tulee aina säilyttää viranhaltijoilla.

SOSIAALIALAN KORKEAKOULUTETTUJEN AMMATTIJÄRJESTÖ TALENTIA RY

Jenni Karsio
puheenjohtaja

Jaana Manssila
erityisasiantuntija

Lisätietoja:
Jaana Manssila
jaana.manssila@talentia.fi
045 7881 3880